

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Неге өмір сүру керек?

ЖАРИЯЛАНДЫ
16.12.2021СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/112720/>**Жанатаев Данат Жанатайұлы.***Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің профессор , доценті***Мұқаш А.***Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің магистранты*

Эссе тақырыбын білгеннен кейін мен оны қандай жолмен жазатыныма бір минут күмәнданбадым. Бастау үшін бірнеше жалпы сөздер бар: көптеген жылдар бойы бүкіл әлемнің философтары келесі сұрақтар қояды «Өмірдің мәні неде?», «Өмірдің мәні бар ма?», «Өмір сүру керек пе?». Көптеген жұмыстар мен пікірлерге қарамастан, мен философиядағы нақты бағытқа, атап айтқанда экзистенциализмге назар аударғым келеді. Альбер Камю маған осы бағытқа ең жақын, бірақ ол өзін экзистенциалист деп санамады.

Экзистенциализм — XX ғасыр философиясының ерекше бағыты, өзінің назарын адам болмысының бірегейлігіне, оны иррационалды деп таниды. Экзистенциализмді бастапқыда бағыт деп атауға дұрыс емес шығар, өйткені анықтама бойынша экзистенциализм-бұл адамның ішкі болмысы, оның өзі, ол жеке және ерекше. Экзистенциализмнің мәні туралы айтатын болсақ, оны құрайтын бірқатар ұғымдарды атап өткен жөн: сандырақ(абсурд), болмау, өлім, жалғыздық, бүлік және т.б. Әлемнің абсурдынан әлем қорқынышы туындайды, өйткені ол белгісіз және хаос пен абсурдтың шоғырлануы болып табылады. Адамның мәні төтенше жағдайда көрінеді. Ауыр ауру сәттерінде, өлім төсегінде және осындай ауыр жағдайларда. Өйткені, бұл адамды анықтайтын қиын жағдайлар. Высоцкийдің «Дос туралы ән» әні ойға келеді, онда мұндай жағдай туралы, дәлірек айтсақ, тауларға саяхат туралы және сол кездегі адам мәні айтылады. Альбер Камю-Нобель сыйлығының лауреаты, жазушы және ойшыл. Алжирдің кедей отбасынан шыққан, баракта тұрып, күресуге мәжбүр болған ол керемет

биіктерге жетеді. Беделді институтты бітіріп, көптеген философиялық еңбектермен танысады. Камюс Нобель сыйлығын адамның рухани өмірін терең түсінуге қосқан үлесі үшін алады, атап айтқанда оның еңбектері үшін, олардың орталығы «Сисифус мифі» және «Оба». Тірі кезінде «Ар Батыс» деген ат алды. Айта кету керек, Камю автокөлік апатында қайтыс болды, бұл белгілі бір символизмді көрсетеді, өйткені бұл таза апат, басқаша айтқанда, абсурд, оны өмірінен айырды.

Жоғарыда айтқанымдай, Камюдың орталық шығармаларының бірі — «Сисифус мифі». Сисифус құдайларды ашуландырды, сондықтан ол мәңгіге таудан артқа қарай домалайтын тасты тауға домалатуға мәжбүр. Сисифус тарихы-бұл адам өмірінің сандырағының белгісі, бірақ адам әлемнің хаосы мен абсурдына қарсы тұруы керек. Сисифус өзінің күрес жолында еркін және ұлы. Альбер ұлылықты сөзсіз сәтсіздікке ұшыраған Сисифус бейнесінде көреді. Мәні бойынша бұл шығармада сұрақ қойылады: «Өмір сүргенін өмірге тұрарлық па?». Камюдың нақты дәйексөзі: «Бір ғана маңызды философиялық мәселе бар — бұл өзін-өзі өлтіру. Еңбек өмірі өмір сүруге тұрарлық па, жоқ па деген шешім шығару — бұл философияның негізгі сұрағына жауап беру». Камюдың келесі екі шығармасын мен байламда қарастырғым келеді. Атап айтқанда, «Бөтен» және «Оба». Шығармалардың басты кейіпкерлері-Мерсо мен Рие, екеуі де абсурд пен хаос әлеміне қарсы, Мерсо өзінің немқұрайлылығымен, «Бүгін анам қайтыс болды. Мүмкін кеше, білмеймін». Рие өзінің батылдығы мен стоицизмін айналадағы хаосқа (оба індеті) қарсы қояды. Екі шығармада да кейіпкерлердің еркіндік көрінісі бар, өйткені екеуі де әлемді хаос деп түсінді, онда адамдарды ғана емес, өздерін де түсіну қиын.

Камю өмір сүру абсурдқа қарсы бүлік шығаруды білдіреді деп сенді.

Адамдар арасында жиі сұрақ туындайды: «Мен неге өмір сүремін?» Камю сияқты, мен өмірдің мәнін абсурдтық әлемге қарсы қою арқылы көремін. Сізге қоршаған әлемнің немқұрайдылығын түсініп, сондай-ақ Құдайға деген сенімін жоғалтқаннан кейін ғана сіз өзіңіз үшін Құдай және төреші екеніңізді түсінесіз. Сизифті еске түсірейік, ол өзінің мәңгілік еңбегінің пайдасыздығын түсінді, бірақ ол әлі күнге дейін оны ескеруді қабылдайды және құдайлар оған салған жұмысты батылдықпен қабылдайды. Шын мәнінде, ол еркін адам. Шын мәнінде, Сисифуспен болған оқиға тек метафора, өйткені егер сіз айналаңызға қарасаңыз, онда сіз осындай жүздеген мысалдарды таба аласыз. Мысалы, күн сайын бірдей жұмыс істейтін жұмысшылар. Міне, осындай абсурд.

Хаостың қысымын ойлау арқылы төмендетуге болады. Күнделікті проблемалардан бас тартыңыз және Сисифус сияқты өз идеяңызды орындаңыз. Кескіндеме әлемінен осы бағыттың жарқын мысалы-Винсент Ван Гог, ол ерте жастан бастап жалғыздықты барлық әлеуметтік байланыстардан артық көрді, тыныш және жалғыз болды. «Шығармашылық күнделікті күш-жігерді, өзін-өзі иеленуді, шындықтың шекарасын дәл бағалауды талап етеді, шара мен күшті қажет етеді.» Кішкентай кезімде саяжайға жиі баратынымыз

есімде, бізде жергілікті суретші болған, оның суреттері еш жерде көрсетілмеген, ол жалғыз және сыртқы әлеммен байланыспады. Бірде әкем оны бізге шақырды, ол отбасылық портретке тапсырыс бергісі келді, ал әкемнің сұрағына неге ол жетістікке жетуге тырыспайды, көрмелер ұйымдастыруға тырыспайды, суретші: «Мен үшін жасау процесінің өзі маңызды, сәттілік маған ештеңе емес», — деп жауап берді. Меніңше, бұл адам қандай да бір мағынада бостандыққа ие болды, ол қоғам билейтін идеалдарға ұмтылмайды, оның абсурдтық әлемге қарама-қайшы келетін өз идеалдары бар.

Қорытындылай келе, мен қайталап айтқым келеді, бұл әлем адам еркіндікке жету үшін күресуге тура келетін хаос, көбінесе адамдарды бұл еркіндікке қандай да бір бақытсыздық итермелейді, бірақ бостандыққа қол жеткізгеннен кейін ғана сіз өзіңізді шынайы бақытты елестете аласыз. Бұл ұстанымды дәлелдеу үшін мен Камю теориясын, экзистенциалистердің ұстанымын пайдаландым.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.